

УДК 358.4:355.42

Р.В. Хращевський

Національна академія оборони України, Київ

ТЕНДЕНЦІЇ ВПЛИВУ СТАНУ ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ НА РОЗВИТОК ФОРМ І СПОСОБІВ ЗАСТОСУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Проводиться короткий аналіз воєнно-політичної обстановки і визначення озброєння і військової техніки – як основного чинника розвитку форм і способів застосування збройних сил. Висвітлені тенденції розвитку озброєння і військової техніки та визначені основні напрямки їх розвитку для Збройних Сил України.

Ключові слова: озброєння, військова техніка.

Вступ

Способи бойових дій як і форми застосування збройних сил є категорії історичні [1, 2]. Вони розвиваються під впливом різних чинників. Аналіз локальних війн і збройних конфліктів останніх десятиліть [3, 4] показує, що використання збройних сил здійснюється не тільки з метою приборкання сторін, але й з метою перевірки на практиці нових форм і способів їх застосування. Особливої актуальності питання пошуку новітніх форм і способів застосування збройних сил набувають при появі нових зразків озброєння і військової техніки [5 – 7].

Актуальність в проведенні дослідження щодо впливу розвитку озброєння і військової техніки на формування форм і способів застосування збройних сил в цілому і авіації зокрема заключається у пошуку закономірностей і взаємозв'язків між озброєнням і військовою технікою та формами і способами застосування видів (родів) військ (сил) збройних сил. Визначення таких закономірностей і взаємозв'язків дасть можливість сформувати основні напрямки розвитку форм і способів застосування збройних сил.

Метою даної статті є проведення аналізу ступеню впливу озброєння і військової техніки на розвиток форм і способів застосування збройних сил та визначення основних напрямків розвитку озброєння і військової техніки для Збройних Сил України.

Виклад основного матеріалу

Забезпечення безпеки держави є однією з головних функцій Збройних Сил України. Основу політики щодо захисту національних інтересів України визначає "Концепція національної безпеки України".

Аналіз воєнно-політичної обстановки (ВПО) з позиції воєнної загрози (або воєнної небезпеки) для України характеризується тим, що у більшій його частині має місце вибухонебезпечна суміш соціальних, демографічних та політичних проблем [8]. Головними серед них, які в тій чи іншій мірі можуть мати відношення і до України, є: демографічні та релігійні загрози; дефіцит природних ресурсів; асиметричні виклики (розповсюдження зброї масового

ураження та ракетних технологій, тероризм, інформаційна війна тощо); транснаціональні загрози (незаконна торгівля зброєю та стратегічними матеріалами, наркобізнес, проблеми біженців тощо); критична невизначеність, пов'язана з наслідками "холодної війни"; непередбачені загрози, наприклад, виникнення нових технологій, що можуть нейтралізувати в певній мірі воєнно-промисловий потенціал України; неочікувані наслідки від інших загроз та несприятлива їх комбінація тощо.

В значній мірі змінилась ВПО і в зоні національних інтересів України, найважливіша особливість якої обумовлена унікальним геополітичним, геостратегічним і гео економічним положенням України в Європі. З одного боку, це надає Україні виключно сприятливі умови для її економічної, науково-технічної, культурної і інформаційної інтеграції в європейські структури. З іншого боку, це може створювати потенційно конфліктонебезпечні ситуації для України, які обумовлені значною кількістю внутрішніх і зовнішніх загроз.

Таким чином, у зоні національних інтересів України в теперішній час і, можливо, в найближчому майбутньому буде мати місце достатньо багато потенційних джерел воєнної загрози (ДВЗ), щоб не розглядати їх з позицій забезпечення національної безпеки. Тому до основних функцій системи забезпечення національної безпеки України віднесено "прогнозування, виявлення та оцінку можливих загроз, дестабілізуючих чинників та конфліктів". Тому в "Воєнній доктрині України" серед основних напрямів забезпечення національної безпеки України у сфері воєнної безпеки виділено будівництво сучасних Збройних Сил, здатних за своїм складом та оснащенням ефективно протидіяти можливій агресії проти України з використанням перспективних форм, способів і засобів ведення збройної боротьби. Основні напрями та пріоритети будівництва ЗС України визначені Міністром оборони України. У свою чергу, особливе місце в будівництві сучасних ЗС України відведено питанню підвищення бойових можливостей українського війська в цілому і авіації

в частковому. Розбудова сучасних Збройних Сил України повинна опиратися на наукоємні види ОВТ та добиватися ефективної комплексної інтеграції найновіших засобів розвідки, ураження, радіоелектронного подавлення, управління військами та озброєнням, особливо швидкодіючим високоточним озброєнням великої потужності.

Для підтвердження визначальної ролі ОВТ (як визначного чинника пошуку нових форм і способів застосування сили) у розбудові сучасних ЗС наведемо деякі характерні приклади, важливі для України.

Так, удосконалення ОВТ є однією з найважливіших, а можливо, й домінуючих тенденцій розвитку ЗС не тільки США та інших країн НАТО, але й країн у зоні національної безпеки України. Наприклад, Румунія направляє головні зусилля підтримання існуючого озброєння в бойовій готовності і модернізацію окремих його зразків. Більш того, уряд Румунії веде переговори з багатьма державами щодо спільної розробки нових видів ОВТ (тенденція "гібридизації", що розкрита нижче), в тому числі намагається отримати та запровадити передові військові технології (США, Німеччина, Франція, Італія, Швейцарія, Туреччина, Росія). За три минулі роки обсяг витрат на силові структури в Румунії зріс у 3 рази, і витрати на них складають 25% державного бюджету (!).

В Туреччині за останні десять років підприємстві оборонної промисловості набули широкого розвитку. Особлива увага приділяється дослідницькій роботі в галузі озброєння, на яку виділяється приблизно 1% від бюджету на оборону.

Значно зростають витрати на закупівлю західного озброєння, особливо військово-повітряних сил, у Польщі, Угорщині, Чехії.

Україна повинна відповідним чином оцінювати і враховувати це при розробці стратегії оборонного будівництва, визначенні шляхів забезпечення його ефективності. При цьому головну увагу насамперед потрібно приділяти якісним показникам ОВТ, що цілком відповідає сучасному етапу і перспективам світового розвитку озброєння. Така концепція має на меті не постійне нарощування бойового потенціалу ЗС України, що гарантує надійний захист незалежності України. До того ж високі якісні і технічні характеристики вітчизняних ОВТ дозволяють перейти до "гібридизації" з провідними державами світу і значно облегшити тягар на економіку України.

Як показують локальні і регіональні конфлікти сучасності, найбільш ефективним ударним озброєнням (або озброєнням стримування) є високоточні ракети різних видів базування (наземні, авіаційні, корабельні). На перший погляд, для України теж доцільно за основу ударного озброєння взяти мобільні ракети наземного базування, для подальшого розвитку яких вона має потужний науково-

технічний і виробничий потенціал. Але самі по собі ракетні озброєння не можуть забезпечити потрібної бойової ефективності. Вони повинні розглядатися комплексно, в інтеграції з іншими видами ОВТ, щоб забезпечити їх живучість і оперативність бойового використання.

З іншого боку, особливу актуальність у сучасних умовах набуває також розробка засобів і способів ефективної протидії новим видам озброєння противника, що планується для впровадження у військах у найближчі 10 – 15 років. Край важливо знаходити відповіді, які забезпечать зниження ефективності використання противником сучасного озброєння, особливо високоточного підвищеної потужності.

При цьому слід ураховувати, що ключові тенденції військових технологій мають потенціал докорінної зміни самої природи бойових дій. До таких технологій відносяться: високоточна зброя, електродинамічна зброя, поширення можливостей зброї масового ураження, "звичайна" зброя масового ураження, "несмертельна" зброя, інформаційні технології та кібернетична війна, технотероризм, нанотехнології.

Одночасно вважається, що сухопутні війська залишатимуться основною військовою силою для ведення бойових дій у більшості регіонів світу. Але вони повинні бути оснащені високоякісним і ефективним озброєнням нового покоління.

Наприклад, тенденції в розвитку військово-повітряної оборони складають: оснащення літаків найсучаснішим озброєнням, поширення використання ракет класу "повітря-повітря" та високоточної зброї; розробку нових типів багатоцільових літаків тощо. Зростання потенціалу ППО пов'язується з поширенням використання ракетних систем класу "земля-повітря". Протягом наступних 10 років передбачається підвищення можливостей використання різними країнами передових космічних систем у військових цілях.

Україна не має можливостей одночасно досліджувати й розвивати нові та модернізувати існуючі військові технології у всіх напрямках в умовах обмеженого фінансування Міністерства оборони України. Так, Україна за рівнем асигнувань на потреби Збройних Сил значно поступається країнам з низьким (за стандартами НАТО) рівнем воєнних витрат. В той же час слід відзначити, що значного економічного і фінансового навантаження, що потребують витрат, не витримують навіть високорозвинені держави Заходу. Тому з тенденцією модернізації ОВТ тісно пов'язана відносно нова тенденція "гібридизації" систем озброєння шляхом об'єднання найкращих досягнень Сходу-Заходу. Під "гібридизацією" розуміють об'єднання зусиль у військовій промисловості різних країн. Ця тенденція зумовлена еко-

номічними, військовими і політичними мотивами, серед яких найважливішими є: розподіл витрат і зниженні ризику при розробці і виробництві нових систем озброєння; можливості доступу до новітніх зарубіжних технологій і унікальних науково-дослідних та дослідно-конструкторських розробок; розширення ринків збуту ОВТ; зростання об'ємів виробництва, що обумовлює досягнення економії; підвищення можливості експлуатаційної сумісності озброєння та його бойової ефективності. Навіть Росія поширює співробітництво з іноземними фірмами в галузі ОВТ. Україна також не може залишитися осторонь тенденції "гібридизації", але для цього потрібен принципово новий рівень якості вітчизняного озброєння.

Висновки

Виходячи зі сказаного, для України дуже важливим, а можливо, першочерговим в розбудові сучасних ЗС є визначення тих видів озброєння, яким слід надати пріоритетний розвиток та забезпечити оснащення ними військ, і на цій основі формувати концепцію "Державної програми розвитку озброєння та військової техніки Збройних Сил України". При цьому потрібно забезпечити оптимальні пропозиції між видами і типами зразків озброєння і такі їх ТТХ, які б давали максимальний приріст ефективності бойових дій угруповань, з урахуванням фінансових та економічних можливостей України.

Звідси виникає комплекс складних науково-технічних задач, які повинні вирішуватися системно, на єдиній науково-методичній базі, з використанням узагальнених кількісних показників і критеріїв. Але ситуація ускладнюється тим, що вітчизняна військова наука ще не змогла належним чином розгорнути дослідження в усіх напрямках розбудови ЗС.

Тому, на даному етапі розвитку держави в цілому і Збройних Сил зокрема, вважаю за доцільне визначити основні напрямки модернізації озброєння та військової техніки, створення нових її зразків, що у сукупності буде значним внеском у теорію і практику розбудови ЗС України. Адже тільки через ОВТ ми зможемо визначити новітні форми і способи застосування авіації Повітряних Сил Збройних Сил України, що нададуть можливість ефективного використання обмеженого авіаційного ресурсу.

Список літератури

1. Советская военная энциклопедия: [в 8 томах] / Пред. гл. ред. комиссии Н.В. Огарков. – М.: Воениздат, 1976-1980. Т. 8. – Ташкент - Ячейка. – 1980. – 687 с.
2. Советская военная энциклопедия: [в 8 томах] / Пред. гл. ред. комиссии Н.В. Огарков. – М.: Воениздат, 1979. Т. 7. – Радиоконтроль - Тачанка. – 1979. – 687 с.
3. Ноговицын А. А., Барвиненко В.В. Развитие способов и форм военных действий: информационный аспект // Военная мысль. – 2004. – № 2. – С. 24-27.
4. Куликов В. А. Организация вооружения государства: особенности формирования и развития // Военная мысль. – 2004. – №7. – С. 15-17.
5. Курприянов Г. П. Основные тенденции развития форм вооруженной борьбы в воздушно-космической сфере // Военная мысль. – 2005. – №1. – С. 12-16.
6. Воробьев Н. И. Прогноз характера и содержания операций (боевых действий) в войнах будущего // Военная мысль. – 2005. – №3. – С. 2-12.
7. Цымбалов А. Г., Разин С.Я. О требованиях к системе вооружения дальней авиации ВС РФ // Военная мысль. – 2004. – №6. – С. 42-44.
8. Военная доктрина Украины: Указ Президента Украины від 15 червня 2004 року № 648/2004.

Надійшла до редколегії 1.10.2008

Рецензент: д-р техн. наук, проф. О.В. Барабаш, Національна академія оборони України, Київ.

ТЕНДЕНЦИИ ВЛИЯНИЯ СОСТОЯНИЯ ОРУЖИЯ И ВОЕННОЙ ТЕХНИКИ НА РАЗВИТИЕ ФОРМ И СПОСОБОВ ПРИМЕНЕНИЯ ОРУЖЕННЫХ СИЛ

Р.В. Храшевский

Проводится короткий анализ военно-политической обстановки и определение вооружения и военной техники – как основного фактора развития форм и способов применения вооруженных сил. Освещены тенденции развития вооружения и военной техники и определены основные направления их развития для Вооруженных Сил Украины.

Ключевые слова: вооружение, военная техника.

TENDENCIES OF INFLUENCE OF THE STATE OF ARMAMENT AND MILITARY TECHNIQUE ON DEVELOPMENT OF FORMS AND METHODS OF APPLICATION OF MILITARY POWERS

R.V. Khrashevskiy

The short analysis of military-political situation and determination of armament and military technique is conducted – as a basic factor of development of forms and methods of application of military powers. Progress of armament and military technique trends are lighted up and basic directions of their development are certain for Military Powers of Ukraine.

Keywords: armament, military technique.